

ročila, da bi bil prvi turist na vrhu Velikega Kleka Valentin Stanič, kot to ugotavljajo razni kronisti, med njimi znana zgodovinarja in alpinista Purtscheller (prvopristopnik na Kilimandžaro) in **Schmiedkunz**. Slednji v svoji *Geschichte in Einzeldaten, Alpines Handbuch I*, stran 343, piše, da je 29. julija leta 1800 stopil Valentin Stanič kot prvi turist na vrh Velikega Kleka. Prepričan sem, da koroški kronisti poznajo to poročanje, vendar so ga zamolčali, kar meče slabo luč na tolmačenje dogajanj o prvem pristopu na Veliki Klek.

Za Staniča je znano, da je bil izvrsten plezalec in samohodec. Znano je tudi, da si je Stanič na vrhu Velikega Kleka v svoji mladostni razposajenosti privoščil akrobatsko posebnost s tem, da se je povzpел na vrh komarče, neke vrste lestev, ki so jo gorski vodniki uporabljali pri plezi, da je bil tako višje od ostalih prvopristopnikov. O tem drznem dejanju so pred nedavnim poročali **Manfred Posch** v *Kärntner Tageszeitung*, **Hu- bert Sauper** v brošuri *Tauern-Blicke* in **Michael Tschida** v *Kleine Zeitung*. Slednji sicer ni omenil imena, pač pa da gre za nekega pustolovskega zemljemera – Stanič je izvajal različne meritve na Velikem Kleku. Nekaj dni po prvem pristopu na Veliki Klek je bil Stanič drugič na vrhu. Tokrat je spremljal dva znanstvenika, iz česar sledi, da so mu gladko zaupali vlogo gorskega vodnika.

Po vsem tem, kar ste prebrali, ste lahko ugotovili, da gre pri osvajanju Velikega Kleka za zelo zmedeno poročanje, tako da so tisti, ki so nekontrolirano pripisovali zmago Horraschu in Hautzendorferju, Staniča prikrajševali za prvo mesto med znamenitimi pristopniki na Veliki Klek. Kljub temu pa danes velja Stanič za prvega alpinista v Vzhodnih Alpah. K tej ugotovitvi je največ prispeval priznani strokovnjak za planinstvo Purtscheller z izjavo, da je začetnik modernega alpinizma v Vzhodnih Alpah Valentin Stanič.

Vsa svetovna planinska srenja se strinja, da je bil z zavzetjem Velikega Kleka položen temelj alpinizmu v Vzhodnih Alpah, podobno kot je imela zmaga nad Mont Blancom za Zahodne Alpe temeljni alpinistični pomen (**Fischer** v svoji knjigi »Grossglockner«). Ponosni smo, da je v tem okviru igral pomembno vlogo naš Valentin Stanič.

ŠE ENKRAT O VELIKEM KLEKU

Slednjič se je Lubo Urbajs v tem pojasnjevanju vloge Valentina Staniča pri prvenstvenem osvajanju Grossglocknerja oglašil v Slovenskem vestniku 21. septembra lani, ko je pod zgornjim naslovom med drugim napisal:

Vzrok, da sem se spet oglašil, je zadnja novica v KTZ, da po najnovjšem spoznanju kronistov nista bila prva turista na Velikem Kleku, kot so prvotno domnevali, župnika Horrasch in Hautzendorfer, marveč **Martin Reicher**, kmečki sin iz Melske doline. Ta naj bi bil na vrhu že pred prvim pristopom štirih gorskih vodnikov tesarjev 28. julija leta 1800. Poročanje o prvem pristopu na Veliki Klek je v koroških medijih poskrbelo za veliko zmedo, kdo je bil res prvi turist na tem visokem izpostavljenem vrhu. Po vsem, kar sem mogel zvedeti

iz časopisov in drugih virov, je preverjeno samo to, da je prvi turist, ki je priplezal na Veliki Klek, mogel biti samo Valentin Stanič, in to 29. julija 1800, vse ostalo poročanje o Horraschu, Hautzendorferju in Reicherju pa lahko pozabimo, ker gre očitno samo za neresne domneve.

Zelo resno pa so se o tem dogajanju prvega pristopa na Veliki Klek in z življenjem Valentina Staniča ukvarjali v Sloveniji že pred desetletji. Gradivo so takrat zbrali prof. **Jože Lovrenčič**, profesorica **Mija Tominc** (leta 1954 je napisala diplomsko delo o »Valentinu Staniču, slovenskem duhovniku, prosvetljencu, pesniku in alpinistu«), **dr. Arnošt Brilej** in **Evgen Lovšin**. Slednji je vse to gradivo kronološko uredil v obliki knjige z naslovom »Valentin Stanič, prvi alpinist v Vzhodnih Alpah«, izdala pa jo je Planinska založba Slovenije. V njej med drugim tudi piše, da je nemški zgodovinar in alpinist Ludwig Purtscheller največ pripomogel k spoznanju, da je bil prvi med gosti na Velikem Kleku Valentin Stanič. Z Glocknerjem in drugimi plezalnimi dejanji (Watzmann, Goll itd.) si je pri nepristranski planinski javnosti pridobil naziv začetnika alpinizma v Vzhodnih Alpah. Arnošt Brilej v zvezi s tem ugotavlja, da je bil Valentin Stanič največji alpinist svoje dobe v Evropi. Ne Nemci, ne Angleži, ki so dali najpogumnejše odkritelce Alp v drugi polovici 19. stoletja, nimajo na začetku 19. veka osebnosti, ki bi se mogla vsaj približno postaviti temu gorniku in gorniškemu prijatelju ob bok.

Zakaj so ga pri nas na Koroškem prikrajševali za prvo mesto med znamenitimi pristopniki na Veliki Klek, pa je koroška posebnost. Zadovoljen sem, da sem mogel vsaj del planinske javnosti seznaniti tudi z zamolčanimi dogajanjmi prvega pristopa na Veliki Klek po tistem znanim načelu, da ima vsaka medalja dve strani.

Jutranji nemir

ALEŠ TACER

*Jutro
v poletju.
Sonce v oknu,
sled kaplje na skali,
svežine nadih.*

*Čvrst korak,
želja v meni
zavetje bivaka.
Veter
na tvojem temenu.*

*Oziram
se k tebi.
Nestrpna si,
vabiš.*

*Potrpi,
saj pridem!*